

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ИҚТИСОДИЁТ УНИВЕРСИТЕТИ
ҲУЗУРИДАГИ ИЛМИЙ ДАРАЖАЛАР БЕРУВЧИ
DSc.03/30.12.2020.I.16.02 РАҚАМЛИ ИЛМИЙ КЕНГАШ

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ИҚТИСОДИЁТ УНИВЕРСИТЕТИ

Қўлёзма ҳуқуқида
УДК: 330.115:334.75(575.1)

УСМАНОВ МИРУМАР АБДУЛЛА ЎГЛИ

УЙ-ЖОЙ ҚУРИЛИШИ ТАРМОҒИДА КИЧИК БИЗНЕС ВА ХУСУСИЙ
ТАДБИРКОРЛИК СУБЪЕКТЛАРИ ФАОЛИЯТИНИ
ТАКОМИЛЛАШТИРИШ

08.00.15 – Тадбиркорлик ва кичик бизнес иқтисодиёти

Иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD)
ДИССЕРТАЦИЯСИ

Илмий раҳбар:
и.ф.д., проф. Назарова Р.Р.

Тошкент – 2022

МУНДАРИЖА

	КИРИШ.....	3
I БОБ	УЙ-ЖОЙ ҚУРИЛИШ БОЗОРИДА ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТИ РИВОЖЛАНИШИНING НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ.....	12
1.1	Уй-жой қурилиш бозорида тадбиркорлик фаолиятининг моҳияти ва ўзига хос хусусиятлари	12
1.2	Уй-жой қурилиш бозорида тадбиркорлик фаолияти ривожланишининг ташкилий-иқтисодий асослари.....	24
1.3	Уй-жой қурилиши бозорида тадбиркорлик фаолиятини ривожлантиришининг хорижий мамлакатлар тажрибаси.....	39
	Биринчи боб бўйича хулосалар.....	51
II БОБ	УЙ-ЖОЙ ҚУРИЛИШИ БОЗОРИДА КИЧИК БИЗНЕС ВА ХУСУСИЙ ТАДБИРКОРЛИК СУБЪЕКТЛАРИ ФАОЛИЯТИНИНГ ҲОЗИРГИ ҲОЛАТИ ВА САМАРАДОРЛИГИ ТАҲЛИЛИ	54
2.1	Уй-жой қурилиши бозорида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик ривожланиши динамикаси таҳлили.....	54
2.2	Уй-жой қурилиши бозорида кичик бизнес ва тадбиркорлик фаолияти ривожланишига таъсир этувчи асосий омиллар таҳлили.....	65
2.3	Уй-жой қурилиши бозорида кичик бизнес ва тадбиркорлик фаолиятининг иқтисодий самарадорлиги	79
	Иккинчи боб бўйича хулосалар.....	89
III БОБ	УЙ-ЖОЙ ҚУРИЛИШИ БОЗОРИДА КИЧИК БИЗНЕС ВА ХУСУСИЙ ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	92
3.1	Уй-жой қурилиши бозорининг инновацион ривожланиши ва унда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик фаолиятининг роли.....	92
3.2	Уй-жой қурилиш бозорида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик фаолиятини давлат-хусусий шерикчилиги асосида ривожлантириш йўллари.....	112
3.3	Ўзбекистоннинг уй-жой қурилишида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни ривожлантириш асосида халқаро рейтингдаги ўрнини мустаҳкамлаш йўллари.....	123
	Учинчи боб бўйича хулосалар.....	136
	ХУЛОСАЛАР.....	140
	ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ.....	150
	ИЛОВАЛАР.....	161

Кириш

Диссертация мавзусининг долзарблиги ва зарурати. Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик мамлакат иқтисодиётининг ажралмас қисми бўлиб, у кенг кўламли фаровонликни таъминлашда ўзаро боғлиқ тармоқларни ривожлантиришда муҳим аҳамият касб этмоқда. Зеро, иқтисодиёт тармоқлари кичик бизнес орқали бир-бирини қўллаб-қувватлаш учун ўз салоҳиятидан қанчалик кўп фойдаланса, барқарор ўсишга эришиш имкони шунчалик катта бўлади. Хусусан, қурилиш соҳасида ҳам, кейинги йилларда жаҳон қурилиш соҳасининг янада ривожланишида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликнинг улуши тобора ортиб, даромадли бизнесга алманиб бормоқда. Жумладан, қурилиш соҳасида фаолият юритаётган кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларининг рентабеллиги Европа мамлакатларида ўртача 70-76 фоизни, Америка давлатларида 60-65 фоизни ва Осиё давлатларида 40-45 фоизни ташкил этмоқда¹.

Жаҳон тажрибасига кўра, қурилиш, хусусан уй-жой қурилиши тармоғида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларининг фаолияти йирик корхоналар фаолиятидан кўра кўпроқ таваккалчиликка асосланади. Бу эса соҳанинг заиф томони бўлиб, унинг салбий оқибатларини бартараф этиш борасида илмий тадқиқот ишларини олиб боришни тақозо этади. Хусусан, уй-жой қурилиш бозорида тадбиркорлик фаолиятининг шаклланиши ва ривожланишининг назарий-методологик асосларини такомиллаштириш, фаолият самарадорлигини ошириш, мавжуд муаммоларни ечиш ҳамда соҳани янада ривожлантириш бўйича илмий асосланган таклиф ва тавсиялар ишлаб чиқиш устувор йўналишлардан бири ҳисобланади.

Сўнги йилларда Ўзбекистонда амалга оширилаётган муҳим иқтисодий ва ижтимоий ислохотлар замирида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликнинг кўлами янада кенгайиши, унинг қўллаб-қувватлаш ижтимоий соҳаларга кенг жалб қилиниши ҳисобига аҳолининг турмуш даражасининг барқарорлашувига

¹ “Statista” интернет нашри маълумотлари. <https://www.statista.com>

эришилмоқда. Айниқса, мамлакатда аҳолининг барча қатламларини қамраб олган, давлатнинг адолатли ижтимоий ва иқтисодий сиёсати, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларининг уй-жой қурилиши бозорида эркин иқтисодиёт тамойиллари асосида иштирок этиши ва бунинг натижасида, аҳолини мақбул нархлар ва шу билан бирга сифатли уй-жойлар билан таъминлашга қаратилганлиги муҳим аҳамиятга эга.

Албатта бунинг замирини, мамлакатнинг яқин ва узоқ истикболда ривожланишининг пухта таҳлиллари асосида ва ҳар бир соҳа ҳамда йўналишларни қамраб олган стратегик режалар ташкил этади. Хусусан, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 27 ноябрдаги фармони билан тасдиқланган “Ўзбекистон Республикаси қурилиш тармоғини модернизация қилиш, жадал ва инновацион ривожлантиришнинг 2021-2025 йилларга мўлжалланган стратегияси”²да соҳани истикболли ривожлантириш бўйича устувор йўналишлар ва вазифалар белгилаб берилди.

Мазкур вазифаларнинг самарали ижросини таъминлаш мақсадида уй-жой қурилиш бозорида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари фаолиятидаги иқтисодий жараёнларни таҳлил қилиш, улар фаолияти самарадорлигига таъсир кўрсатувчи омиллар ва муаммоларни ўрганиш ҳамда уларнинг ечимини топиш бўйича илмий таклиф ва амалий тавсиялар ишлаб чиқиш талаб этилмоқда. Буларнинг барчаси мазкур тадқиқотнинг долзарблигини ифодалайди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 28 январдаги “2022-2026 йилларга мўлжалланган янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида”ги ПФ-60-сон фармони, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 20 сентябрдаги “Қурилиш соҳасига ахборот-коммуникация технологияларини кенг жорий этиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-4464-сонли ва Ўзбекистон Республикаси Президентининг

² Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 27 ноябрдаги “Ўзбекистон Республикаси Қурилиш тармоғини модернизация қилиш, жадал ва инновацион ривожлантиришнинг 2021-2025 йилларга мўлжалланган стратегиясини тасдиқлаш тўғрисида”ги ПФ-6119-сонли фармони. <https://lex.uz/docs/5130468>